

JOCURILE SPORTIVE GRECO-ROMANE ȘI UTILIZAREA LOR ÎN SCRIERILE PAULINE

Autor: Silviu Vaipan † | 19 decembrie 2021

INTRODUCERE

Influența culturii grecești asupra Imperiului Roman, cât și, în consecință, asupra societății contemporane occidentale, se remarcă a fi de proporții deosebit de mari.¹ Domeniile în care elenismul a influențat întreg bazinul mediteranean sunt nenumărate, începând cu arhitectura, religia, literatura și continuând cu arta, războiul etc. Divertismentul este un alt element constitutiv din această vastă înrâurire culturală, în categoria căruia se regăsesc și jocurile sportive. Chiar în timpul primelor trei secole după Hristos, atletismul, ca exemplu al acestor activități prețuite de popor, a ajuns să „joace un rol dominant în viața culturală a Imperiului Roman.”² Aprecierea pozitivă a jocurilor de către romani provine din faptul că în însăși Grecia Antică „exercițiul fizic și sportul competitiv erau foarte stimate...”³. Continuitatea unei multitudini de elemente culturale provenite din elenism și aduse în Imperiul Roman, care include și sporturile grecești, este importantă în studiul nostru întrucât și apostolul Pavel folosește imagini sportive în scrierile sale, iar o înțelegere a contextului cultural din vremea sa ne-ar fi de mare ajutor în exegetarea corectă a unor pasaje specifice din epistolele sale. Așadar, ne propunem să schițăm istoria acestor jocuri din lumea greco-romană, evidențiind impactul lor asupra perioadei scrierii Noului Testament și importanța lor în contextul respectiv, ca mai apoi să analizăm specificul festivalului istmic în relația cu lucrarea lui Pavel din Corint. În final, vom analiza exegetic și câteva dintre textele-cheie în care apostolul folosește imagini ale jocurilor sportive.

CONTEXTUL ISTORIC AL JOCURILOR SPORTIVE GRECO-ROMANE

Sportul este un element integrat, mai mult sau mai puțin, în sânul fiecărei culturi antice. Norman Gardiner subliniază că sporturile, deși găsite atât la greci cât și la egipteni, nu pot fi considerate ca avându-și originea doar la acestea două, ci ele fac parte din moștenirea comună a tuturor populațiilor din jurul Mediteranei. Cel mai probabil, am

găsi și la sumerieni valorificarea jocurilor sau competițiilor sportive, continuă acesta, dacă am avea în prezent mai multe informații istorice despre ei.⁴ La Homer, în schimb, „găsim adevăratul spirit al sportului, dorința de a fi pentru totdeauna cel mai bun și de a întrece pe toți ceilalți, cât și bucuria din aceasta.”⁵ Mai mult, Iliada lui Homer reprezintă cea mai veche consemnare despre sporturi.⁶ Un fapt remarcabil este că jocurile descrise de Homer rămân până în secolul al optulea î.Hr. aproape neschimbate și că acestea, cu mici variații, vor fi activitățile practicate atât la festivaluri, cât și la concursurile sportive „pe toată durata istoriei lor.” Jocurile pot fi exemplificate prin: întrecere de caruri, aruncarea cu discul, luptele, boxul, aruncatul cu sulita etc.⁷ Caracterul acestora era inițial unul pur secular, însă, odată cu trecerea timpului, li s-a conferit un caracter profund religios prin includerea lor în diverse festivaluri dedicate zeilor.⁸

Cel mai renumit festival al populației elene apare într-un teritoriu care era considerat sacru, la Olympia, loc în care se vor desfășura jocurile ce poartă numele localității, respectiv „olimpice”, organizate spre cinstirea lui Zeus. Aceste competiții sportive au fost asociate fie cu Pelops, considerat erou local al Olympiei, fie, începând cu secolul V î.Hr., cu Heracles.⁹ Sporturile grecești și-au datorat vitalitatea religiei conservatoare, care le-a atribuit acestora semnificații spirituale.¹⁰ Se consideră că prima olimpiadă a avut loc în 776 î.Hr. „Singurul premiu pentru jocurile olimpice era o cunună de măslin sălbatic”, iar aceasta, în ciuda aparentei lipse de valoare, era totuși emblema gloriei, având totodată o conotație puternic religioasă, întrucât era culeasă din măslinul sacru de pe teritoriul templului lui Zeus.¹¹ Jocurile panelenstice au împrumutat și ele acest obicei pilduitor, al cărui mesaj pentru sportivul de toate timpurile era că „adevăratul sportiv luptă nu pentru valoarea premiului, ci pentru onoarea victoriei.”¹²

Colonizarea săvârșită de către eleni începând din secolul al optulea a dus vestea jocurilor olimpice și la diferitele lor colonii. În anul 582 î.Hr. se reorganizează jocurile olimpice, începând în cadrul acestora să se dăruiască diferite premii câștigătorilor, nu doar cununa caracteristică. Tot în același an se reorganizează „un vechi festival dedicat lui Poseidon, la Istmus [...] ca festival panelenistic.”¹³ Astfel, cu timpul, onoarea unui participant era ultimă dacă acesta izbutea să câștige la toate cele patru festivaluri panelenistice care au apărut ca urmare a extinderii jocurilor din planul local (Olympia) într-un plan mai extins, cel național. Acestea erau: festivalul istmian, nemean, panatenaeen și cel pytian.¹⁴ Apar nenumărate asemenea evenimente locale în secolul al șaselea și al cincilea înainte de Hristos, destul de numeroase încât să nu cunoaștem numele tuturor.¹⁵ Față de festivalul olimpic, de acum încolo oamenii puteau să participe mult mai ușor la aceste adunări cultice și totodată sportive, întrucât nu mai erau departe de polisul lor, ca altădată.¹⁶

Jocurile grecești erau evenimente cu semnificație religioasă, iar acest fapt este ilustrat de mitul conform căruia unele dintre ele au fost înființate chiar de zeii eleni, prin exemplul oferit de aceștia.¹⁷ Mai mult, însăși coroana celui victorios în jocurile olimpice

provenea din măslin sălbatic (zeul măslinului era Heracles), iar cununa simboliza astfel prezența respectivului zeu (sau erou) care își manifesta favoarea față de câștigător. Victoria era văzută ca aprobare divină, iar cel ce devenea câștigător era privit ca primind această onoare și recunoaștere prin decizia exclusivă a zeilor.¹⁸ Gardiner amintește că acel care câștiga în aceste festivaluri periodice, dobânda în fapt o mare onoare, dăinuitoare atât pentru el, cât și pentru statul sau localitatea din care făcea parte.¹⁹ Prin „exelență competitivă” cei ce participau în astfel de evenimente își arătau respectul și închinarea față de zei. Aceste activități erau întretesute cu elemente cultice, fie la adresa unor eroi, fie la adresa divinităților. Ca să înțelegem valoarea gloriei primite de către câștigătorii competițiilor sportive, ne permitem să folosim expresia „obsesie pentru câștig” pentru a desemna dorința sportivilor de a fi câștigători, întrucât aceștia erau gata chiar să moară pentru a dobândi victoria. Iar biruința era motivată de o rasplată ce presupunea exaltarea participantului în orice domeniu, fie religios, social sau politic. „Cei victorioși deseori deveneau bogați și membri influenți ai societății.”²⁰ Mai mult decât onorurile menționate, aceștia erau immortalizați în inscripții pentru o amintire viitoare trainică, uneori fiind primiți triumfal în polisul din care proveneau.²¹ Nu ne miră faptul că inscripțiile din Asia Minor abundă în imagini atletice, fapt care arată că acestea erau larg răspândite în zonele elenizate, iar mai târziu, în Imperiul Roman.²²

Jocurile sportive au avut o influență semnificativă și asupra artei, care, la rândul ei, a ajutat la nașterea idealului athletic.²³ Există o strânsă legătură între educație și sport în Grecia Antică. Se poate spune că însăși filozofia „s-a născut în vestiarele gimnaziului.”²⁴ Educația în γυμνάσια (*gymnasia*) a jucat „un rol pivotal în educarea tineretului aristocratic din Atena.” De asemenea, această instituție a grecii antice poate fi considerată „centrul vieții civice în orașele elenizate”²⁵. În ea, cât și în palestră, partea din gimnaziu unde se desfășurau luptele sportive, aveau loc antrenamentele pentru jocurile panelenstice. Gimnaziul s-a dezvoltat în paralel și ca instituție educațională, unde exercițiul fizic (inițial, posibil cu scop militar) se împletea cu arte liberale mai convenționale. În gimnaziu, antrenamentul sportiv presupunea postura nudă a atleților, iar pe stadion atleții alergau complet dezbrăcați.²⁶ Instruirea tinerilor avea un scop paideic, spre formarea acestora în așa fel încât ei să atingă idealul unei „minți critice și informate, într-un trup sănătos și puternic.”²⁷

Imaginile sportive au fost folosite simbolic și de către filozofii greci în literatura cea mai timpurie²⁸ pentru a portretiza străduința filozofului în vederea vindecării de viciu, a transformării morale și a luptei cu greutățile vieții.²⁹ Elitele atletice erau privite de către aceștia ca arhetipuri pentru discursul filozofic, ca „exemple prețuite de anduranță și de pregătire.”³⁰ Nu suntem surprinși, deci, că imaginea atletismului este atât de răspândită și că ea se găsește în scrierile nou-testamentare, în principal în epistolele pauline. Surprinzător este că Filon din Alexandria (15/10 î.Hr-54 d.Hr.), după cum spun unii cercetători, folosește imaginea atletismului mai mult ca oricare alt autor antic.³¹

CONTEXTUL ISTORIC AL JOCURILOR ISTMICE

În lumea antică, măreția festivalului istmic era surclasată doar de jocurile olimpice și de festivalul asociat acestora. Jocurile istmice se țineau o dată la doi ani, iar magnitudinea spectacolului atrăgea nenumărați oameni din întreg imperiul. Importanța acestor jocuri se remarcă prin faptul că orașul Corint devenea un centru al activităților pregătitoare pentru festival, care începeau chiar cu luni întregi înainte de eveniment. Cercetătorii susțin că unul dintre motivele principale pentru care Pavel și-a ales Corintul ca loc de misiune este organizarea jocurilor istmice, iar aceasta fiindcă Pavel era lucrător în piele și făcător de corturi. Sărbătoarea avea loc în aprilie sau la începutul lui mai, perioadă în care climatul era destul de răcoros pentru ca mulțimile de oameni, formate din vizitatori, negustori, localnici, dar și din participanți ai concursului, să aibă nevoie de adăpost.³² Pavel avea oportunitatea să predice în acest loc Evanghelia; pentru iudei – în sinagogă, iar pentru neamuri, în însăși aglomerarea creată. În această perioadă, el avea posibilitatea să predice în „Agora... în centrul public al orașului”³³ sau în diferite locuri în care trebuiau ridicate corturi, căci Pavel se îndeletnicea cu această meserie.³⁴ Cel mai probabil el nu a stat deoparte în respectivele zile, ci, mai degrabă, împreună cu însoțitorii săi cu care vestea Evanghelia, a luat parte la celebrarea concursului athletic și, poate, la vizitarea celebrelor monumente care atrăgeau mulțimile. Este posibil ca Pavel să fi văzut cu ochii său modul cum se antrenau atleții, regăsindu-se pe sine în aceștia. Brooner portretizează un scenariu plauzibil, spunând: „În timp ce îi privea pe atleții care își torturau necruțător trupul, pregătindu-se astfel pentru evenimentele ce urmau pe stadion, Pavel se vede pe sine însuși în rolul de concurent al coroanei care nu se vestește.”³⁵

JOCURILE SPORTIVE ȘI 1 CORINTENI 9:24-27

Ținând cont de acest fond istoric, putem înțelege mai temeinic ce a însemnat pentru Pavel (cât și pentru destinatarii epistolelor sale) imaginea sporturilor greco-romane. Unul din textele-cheie în care apostolul folosește imagini este 1 Corinteni 9:24-27³⁶. Secțiunea pasajului e cu atât mai semnificativă cu cât conștientizăm că destinatarii epistolei cunoșteau îndeaproape imaginea sporturilor istmice, care aveau loc în Corint.

Cum precizează Gordon Fee, pasajul este tranzițional, întrucât este un răspuns atât la ceea ce Pavel a argumentat până atunci, cât și la obiceiul corintenilor de a participa la mesele cultice, chestiune tratată în capitolul 10.³⁷ În contextul pasajului 1 Corinteni 9:24-27, aflăm că Pavel răspunde unora dintre destinatarii săi care au început să îi conteste statutul de apostol. Cu această ocazie, acesta subliniază sacrificiile pe care le-a îndurat de dragul acestei biserici locale. Nefolosindu-se de privilegiile sale de apostol, Pavel s-a susținut financiar, muncind ca meseriaș în piele, în ciuda dreptului său de a se fi dat ajutor în acest sens de către creștinii de acolo. Astfel, cele patru versete ce urmează afirmației „Fac totul pentru Evanghelia, ca să am și eu parte de ea.” (1

Corinteni 9:23) pot fi considerate drept o concluzie a capitolului întreg, ce are în vedere eforturile asidue ale lui Pavel față de biserica din Corint.³⁸

În versetul 26, Pavel se dă pe sine ca exemplu de urmat, la fel ca în 1 Corint. 11:1, amintind corintenilor că acțiunile sale jertfelnice sunt vrednice de a fi imitate.³⁹ Mesajul central al acestei exortații este unul parenetic, însă îndemnul „Alergați dar în așa fel...” (v. 24), urmat de propriul său exemplu în acest sens, nu aplică imaginea atletismului la viața creștină în general⁴⁰, ci se referă în mod specific la controlul și stăpânirea de sine. Atitudinea propăvăduită de Pavel avea ca exemplu pilda apostolului, care și-a cedat din drepturi de dragul Evangheliei, jertfindu-se în proclamarea ei, fiind totodată „tuturor totul” (1 Corint. 9:22) pentru a câștiga cât mai mulți oameni, evrei sau păgâni, pentru Hristos. Însă acest imperativ adresat corintenilor va avea strânsă legătură cu pasajul din 1 Corint. 10:1-27, în care Paul va exemplifica consecințele lipsei de autocontrol a evreilor în pustie pentru a avertiza congregația corinteană de pericolul ce o pândește dacă aceasta continuă să tolereze frecventarea meselor cultice. Metafora athletică nu are în vedere faptul că doar câteva persoane din congregație vor câștiga premiul ceresc, ci că aceștia trebuie să alerge asemenea atleților care urmau să fie câștigători, respectiv cu aceeași determinare și ambiție.⁴¹

În versetul 26, Pavel amintește diferența capitală între eternitate și efemeritate, între perisabilitate și trăinicie și între slavă pământească și cerească, subliniind că premiul acordat de Dumnezeu are o natură superioară, care ar trebui să îi motiveze pe creștini la un control strict exercitat asupra propriilor persoane. Iar aceasta nu presupune doar o renunțare la practicarea unor activități care ar leza conștiința altuia, ci la chestiuni nepermise din punct de vedere moral, cum ar fi participarea corintenilor la mesele cultice, care presupunea idolatrie, și altele discutate în 1 Corinteni 10:14-22.⁴² Acest element al stăpânirii de sine era bine-cunoscut pentru cititorii lui Pavel, întrucât era obligatoriu ca atleții participanți la concursuri să jure înaintea lui Zeus că s-au antrenat intens timp de zece luni (timp în care aceștia treceau printr-un regim dur de autocontrol atât în privința antrenamentelor, cât și a regimului alimentară) și că nu vor trișa.⁴³ Astfel, în pofida faptului că pasajul a fost folosit pentru justificarea ascetismului, Pavel nu se referă la un antrenament ascetic ca la un scop în sine, ci la o disciplinare proprie ce trebuia să fie aplicată asupra trupului în măsura în care erau atinse țeluri mai înalte, și anume, propăvăduirea Evangheliei fără opreliști (1 Corint. 9:12) laolaltă cu fuga de nelegiuire (1 Corint. 10:6).⁴⁴

Lipsa de disciplină și de renunțare ar fi dus cu siguranță la descalificare, așa cum Pavel amintește: „Ci mă port aspru cu trupul meu și-l țin în stăpânire, ca nu cumva... eu însumi să fiu lepădat” (1 Corint. 9:27). Abținerea de la diverse mâncăruri, prin asumarea unui regim strict, era singura metodă care îl putea duce la succes pe acela care avea să participe la concursurile istmice, împreună cu antrenamentele epuizante și fixarea concursului ca scop față de care era necesar ca toate celelalte idealuri personale să

pălească.⁴⁵ Doar astfel se putea obține izbânda, care urma să aibă proporții remarcabile. Spre exemplu, cununa din frunze de țelină sau de pin⁴⁶ dăruită celui ce se clasa pe primul loc nu avea o valoare intrinsecă, ci era reprezentanta slavei, a exaltării sociale a participantului, cât și a unei eventuale îmbogățiri a acestuia. Ea mai însemna, așa cum am remarcat mai sus, benedictia și favorul zeilor față de câștigător, așa încât cel ce se remarcă astfel era privit de public ca dobândind un statut divin.⁴⁷

Începutul capitolului 10 se leagă direct de necesitatea stăpânirii de sine. Evreii au fost „botezați”, trecând prin mijlocul mării, însă foarte puțini au ajuns la destinație, iar aceasta din pricina răzvrătirii lor. Imaginea tragică a evreilor care mor în pustie este strâns legată de faptul că nu toți care s-au pornit spre țara promisă aveau să și ajungă acolo. Destinul poporului încăpățânat e o exemplificare a ceea ce apostolul remarcă în versetul 27, când este adusă în vedere posibilitatea descalificării. Mesajul lui Pavel este că intrarea în poporul lui Dumnezeu nu este suficientă, la fel cum, pe lângă înscrierea într-un concurs athletic, participantul trebuie să și alerge, având un obiectiv asumat în modul cel mai serios, manifestat prin respectarea regulilor jocului.⁴⁸ Prezența curviei (1 Corint 5:1) între corinteni și totodată participarea la mesele cultice (1 Corint. 10:21) a acestora explică mai bine avertismentul lui Pavel legat de descalificare.⁴⁹

Pavel se portretizează atât în postura de atlet, cât și în cea de pugilist. Aruncarea loviturilor în gol era o formă de antrenament foarte populară în vremea respectivă. Având în vedere versetul 25, este cel mai probabil că Pavel se vede pe sine în următorul verset ca boxer profesionist aflat în timpul unei lupte, care nu își ratează ținta, ci lovește adversarul cu precizie.⁵⁰

Prin urmare, textul din 1 Corint. 9:24-27 aplică imaginea jocurilor sportive nu la viața creștinului în general, cum sugerează Blomberg că se întâmplă în 2 Tim. 4:7⁵¹, ci în mod particular la diligența și sacrificiul de sine din mediul sportiv, care stă ca model atât pentru Pavel în slujirea altora, cât și pentru corinteni, întrucât unii dintre aceștia luau parte la mesele cultice, chestiune care echivala cu a sta „la masa dracilor” (1 Corint. 10:21). Descalificarea este avertismentul lui Pavel atât pentru sine, cât și pentru corinteni, dar, cel mai probabil, aceasta nu se referă la damnare, cât la o anume „testare” în ziua Domnului, menționată de Pavel în 1 Corint. 3:10-15⁵². Însă este evident că pieirea evreilor în pustie stă ca semnal de alarmă față de corinteni în ce privește pericolul imoralității, care ar fi putut atrage mânia Domnului.

În pasajul din Corinteni, accentul cade și pe coroana câștigătorului și nu se poate să nu remarcăm faptul că, la momentul încoronării, cununa de țelină oferită la festivalul istmic era deja vestejită. Pavel face o comparație între cununa victoriei creștinului și cununa victoriei sportivului. Fiindcă creștinul are o cunună nepieritoare înaintea sa, acesta trebuie să fie motivat la strădanie și efort, întrucât gloria răsplătirii cerești este cu totul superioară celei pământești. Cuvântul grecesc pentru cunună din acest pasaj este

στέφανος (*stephanos*), care este îndeosebi asociat cu victoria.⁵³

JOCURILE SPORTIVE ȘI 2 TIMOTEI 4:7-8

În tot Noul Testament găsim un număr considerabil de aluzii legate de jocurile sportive.⁵⁴ Unul dintre cele mai cunoscute este acela din 2 Timotei 4:7-8.⁵⁵ Epistola lui Pavel către Timotei se crede că este ultima epistolă a lui Pavel, scrisă înainte de moartea sa, iar acest fapt este susținut de înseși versetele din pasajul amintit mai sus. Spre deosebire de celelalte arestări precedente ale lui Pavel, în care acesta avea speranța eliberării din închisoare (Fil. 1:25), în epistola către Timotei, bătrânul apostol scrie despre iminența morții sale. Acesta folosește diverse metafore sugerând încheierea vieții, cum ar fi „clipa plecării...” (v. 24), care este în mod explicit un eufemism pentru moarte, întrucât expresia este folosită și în alte scrieri din vremea respectivă, denotând despărțirea unei nave maritime de locul de acostare sau separarea cuiva de tabăra de corturi.⁵⁶ Pe lângă aceasta, Pavel folosește în versetul următor o imagine athletică, „mi-am isprăvit alergarea”, care însă nu are menirea să portretizeze atât încheierea vieții fizice, cum cred unii comentatori, ca și cum Pavel vorbește despre întreaga viață a creștinului ca o alergare athletică⁵⁷, cât încheierea slujirii sale, așa cum pune în lumină Gordon Fee. Ceea ce îl preocupă pe Pavel înainte de moarte este alergării sale, nu în ceea ce privește viața în general, ci lucrarea Evangheliei și slujirea lui Hristos.⁵⁸

Apostolul Pavel continuă cu pasajul „m-am luptat lupta cea bună” (v.7) care, deși în mod natural ne duce cu gândul la „luptă”, totuși prezintă tot o imagine athletică, și nu una legată de pugilism. Adjectivul „bună” are în vedere nu performanțele apostolului, ci faptul că acesta participa „în cea mai nobilă și măreață alergare dintre toate - lucrarea Evangheliei.”⁵⁹ De fapt, Pavel a considerat încă de timpuriu că misiunea sa poate fi asemănată cu un concurs athletic: „Dar eu nu țin numaidecât la viața mea, ca și cum mi-ar fi scumpă, ci vreau numai să-mi sfârșesc cu bucurie calea și slujba pe care am primit-o de la Domnul Isus, ca să vestesc Evanghelia harului lui Dumnezeu.” (Faptele apostolilor 20:24) La fel ca în 2 Timotei, Pavel se vede pe sine într-o alergare sfântă, în așteptarea încheierii acesteia și a premierii câștigătorilor: „Nu că am și câștigat premiul [...] dar alerg înainte, căutând să-l apuc [...], uitând ce este în urma mea și aruncându-mă spre ce este înainte, alerg spre țintă, pentru premiul chemării cerești a lui Dumnezeu, în Hristos Isus.” (Filipeni 3:12-14) De fapt, și Clement Romanul (35-99 d.Hr.), în descrierea sa despre lucrarea și martiriul apostolului Pavel, folosește imaginea premierii într-un joc sportiv, asemenea textelor amintite mai sus: „Din pricina invidiei și a dușmăniei, Pavel a primit premiul răbdării, purtând de șapte ori lanțuri, fiind izgonit și lovit cu pietre; fiind propăvăduitor atât în răsărit cât și în apus, a primit slava strălucită a credinței lui; învățând dreptatea în toată lumea și ajungând până la marginile apusului, a suferit mucenicia sub împărați.”⁶⁰

Acest premiu este detaliat în 2 Tim. 4:8 drept „cunună a neprihănirii”, dăruită de către

Judecătorul cel drept, Isus Hristos. În această privință, imaginea de „judecător” este strâns legată de jocurile sportive din cadrul festivalurilor, întrucât la sfârșitul concursurilor, numele, țara și tatăl câștigătorului erau anunțate de către un herald, care înmâna cununa către judecător. Acesta din urmă trebuia să o așeze în mod onorific pe fruntea celui victorios.⁶¹

Încă din vremea jocurilor olimpice, judecătorii (*Hellanodikai*) erau atât preoți, cât și organizatori, având menirea să supravegheze de aproape în ultima lună de dinainte de festival antrenamentul viitorilor participanți. Aceștia prezidau peste ospățul de la sfârșitul zilelor de sărbătoare și erau renumiți pentru dreptatea lor în hotărârea câștigătorilor.⁶² Aplicând această imagine, Isus Hristos este văzut ca *Hellanodikos* atât peste începutul lucrării lui Pavel, întrucât judecătorul selecta pe aceia care aveau să participe la jocuri, totodată supraveghind îndeaproape antrenamentul lor cu o lună înainte de concurs⁶³ (dar și parcursul alergării din timpul concursului era supravegheat tot de judecător), cât și peste sfârșitul acestuia, încoronându-l pe apostol la finalul alergării sale.

Pavel continuă în următorul verset, reîndreptându-și atenția către Timotei, pentru a-l asigura că premiul neprihănirii va fi dăruit nu numai apostolului, ci și „tuturor celor ce vor fi iubit venirea Lui.” (v.8) Însă mesajul său este în mod indirect o încurajare pentru toți credincioșii, întrucât tuturor aceluia chemați de Hristos le este promis triumful, împreună cu încununarea eshatologică.

CONCLUZII

În lumina celor discutate, putem trage câteva concluzii legate de subiectul prezentat. În primul rând, jocurile sportive au fost elemente de divertisment din cultura grecească prețuite de grecii antici și adoptate mai târziu de către popoarele elenizate și de către romani. Ele au căpătat un caracter religios, întrucât au fost instituite ca parte a festivalului olimpic, iar mai apoi ca parte a aceluia panteonistice, rămânând cu timpul activități importante din viața omului antic. Imagini din jocurile sportive au fost preluate și de către filozofi, primind o conotație simbolică, dar și de către scriitorii Noului Testament. Aceștia din urmă au folosit imaginile sportive nu doar datorită popularității lor în cultura elenizată, ci și deoarece concursurile în cadrul cărora sporturile se desfășurau presupuneau o implicare deosebită a participanților. Atleții aveau nevoie de o dedicare totală, ce implica considerarea tuturor celorlalte aspecte ale vieții ca fiind secundare, dacă aceștia doreau să câștige. De asemenea, anduranța și stăpânirea de sine erau necesare pentru izbândă. Toate aceste caracteristici atletice erau considerate necesare de Pavel, atât pentru sine, cât și pentru destinatarii epistolelor sale. Așadar, apostolul le folosește pentru a sublinia nevoia de astfel de caracteristici în viața creștinului. Cununa a fost evidențiată de Pavel ca răsplata ce urma să fie așezată pe frunțile tuturor celor ce iubesc revenirea lui Hristos. Judecătorul cel Drept, asemănător

lui *Hellanodikos* din jocurile olimpice, este Hristos. „Premiul alergării” este unul nepieritor, spre deosebire de cununile lumii acesteia, iar slava care urmează triumfului creștinului este una măreață și cu totul superioară celei pământești. Pe lângă toate acestea, putem presupune că Pavel a folosit imaginea jocurilor sportive fiindcă, la fel cum după concursurile sportive urma și o ultimă zi de festin și bucurie, tot așa, după încheierea slujirii fiecărui creștin, urmează marele banchet eshatologic.

NOTE

1. „Grecii au furnizat cromozomii civilizației Occidentale” în Charles Freeman, *The Greek Achievement. The Foundation of the Western World*, New York, Penguin, 1999, p. 434. ↑
2. Zahra Newby, *Greek Athletics in the Roman World. Victory and Virtue*, Oxford, Oxford University Press, 2005, p. 16. ↑
3. *Ibid.*, p. 16. ↑
4. Gardiner evidențiază existența sporturilor și la alte popoare decât cel grec, dând exemple ca poporul chinez (care cu 600 de ani î.Hr. practica diverse sporturi) sau cel japonez, care preia artele marțiale jiu-jitsu de la vecinii lor din China. Luptele (wrestling) sau fotbalul, la fel ca în India, erau populare în aceste zone din vremuri străvechi. E. Norman Gardiner, *Athletics of the Ancient World*, Oxford, Clarendon, 1930, pp.4, 15-17. ↑
5. E. Norman Gardiner, *Athletics of the Ancient World*, pp. 18-21. ↑
6. „Este suficient să spunem că majoritatea cercetărilor datează poemul nu mai devreme de secolul al nouălea și este general acceptat că statutul societății pe care acesta o descrie exista cu două sau chiar trei secole mai devreme.” E. Norman Gardiner, *Athletics of the Ancient World*, p. 18. „Sporturile în Homer sunt parte din viața cotidiană și sunt strict seculare” E. Norman Gardiner, *Athletics of the Ancient World*, pp. 20. ↑
7. E. Norman Gardiner, *Athletics of the Ancient World*, pp. 28-29. Continuitatea lor provine din „caracterul practic al acestor sporturi”, cât și prin integrarea lor în festivalurile religioase, atletismul devenind astfel o chestiune cu semnificație religioasă. E. Norman Gardiner, *Athletics of the Ancient World*, pp. 28-29. ↑
8. *Ibid.*, pp. 28-29. ↑
9. *Ibid.*, pp. 31-32. ↑
10. *Ibid.*, p. 33. ↑
11. *Ibid.*, p. 34. ↑
12. *Ibid.*, p. 36. ↑
13. *Ibid.*, pp. 35-38. ↑
14. Jerry M. Hullinger, *The Historical Background of Paul's Athletic Allusions*, in *Bibliotheca Sacra*, vol. 161, no. 643, July-September 2004, p. 344. „Datarea tradițională

pentru fondarea festivalurilor panelenistice este 573 î.Hr. pentru jocurile nemeane, 581 î.Hr. pentru jocurile istmice și 582 î.Hr. pentru cele pythiene. Niciuna dintre aceste date nu este fundamentată pe o mai mare autoritate ca aceea pe care am moștenit-o pentru fondarea jocurilor olimpice.” David Potter, *The Victor’s Crown, A History of Ancient Sport from Homer to Byzantium*, Oxford, Oxford University Press, 2012, p. 103. ↑

15. E. Norman Gardiner, *Athletics of the Ancient World*, pp. 35-38. ↑
16. Jerry M. Hullinger, *The Historical Background of Paul’s Athletic Allusions*, p. 344. ↑
17. Spre exemplu, jocurile olimpice au fost asociate cu luptele competitive dintre zei pe tărâmul sacru al Olympiei. Zei ca Cronus, Zeus, Apollo, Hermes și Ares sunt văzuți ca primii care participă în competiții sportive. ↑
18. Papantoniou, Giorgos, *Religiosity as a main element in the ancient Olympic Games*, in *Sport in Society: Cultures, Commerce, Media, Politics*, Vol. 11, 2008, pp. 33-34. ↑
19. În secolul al cincilea, observăm cum la festivalurile panelenistice onorurile erau bogate pentru participanții ce ieșeau învingători. Aceștia primeau onoruri prin reprezentarea acestora în statui, uneori prin privarea lor de taxe, prin mese gratuite sau sume de bani primite din partea unor persoane din localitatea reprezentată de către sportivi. E. Norman Gardiner, *Athletics of the Ancient World*, p. 99. ↑
20. Matthew Mellot, *An Agonistic Explosion: An Investigation of Athletics in the Seven Cities of Revelation*, pp. 25-26. ↑
21. Matthew Mellot, *An Agonistic Explosion*, pp. 25-26. ↑
22. *Ibid.*, p. 25. ↑
23. E. Norman Gardiner, *Athletics of the Ancient World*, pp. 35-38. ↑
24. Robert Paul Seesengood, *Contending for the Faith in Paul’s Absence: Combat Sports and Gladiators in the Disputed Pauline Epistles*, in *Lexington Theological Quarterly*, p. 88. ↑
25. Craig S. Keener, *The IVP Bible Background Commentary*, Grove (Illinois), IVP Academic, 2014, p. 609. ↑
26. Zahra Newby, *Greek Athletics in the Roman World*, p. 230. ↑
27. „Rigorile virtuții erau asemănate cu rigorile atletismului.” R. P. Seesengood, *Contending for the Faith in Paul’s Absence: Combat Sports and Gladiators in the Disputed Pauline Epistles*, p. 88. ↑
28. *Ibid.*, p. 88. ↑
29. Luke Timothy Johnson, *Among the Gentiles. Greco/Roman Religion and Christianity*, London, Yale University, 2009, p. 47. ↑
30. R. P. Seesengood, *Contending for the Faith in Paul’s Absence*, p. 88. ↑
31. *Ibid.*, p.108. ↑
32. Pe lângă climatul rece, un alt motiv pentru care nevoia de adăpost era imperativă ținea și de „rafalele violente de vânt care au loc în regiunea istmică”. J. M. Hullinger, *The Historical Background of Paul’s Athletic Allusions*, p. 346. ↑
33. Oscar Broneer, *The Apostle Paul and the Isthmian Games*, in *The Biblical Archeologist*,

vol. 25, no. 1, Feb., 1962, p. 5. ↑

34. J. M. Hullinger, *The Historical Background of Paul's Athletic Allusions*, p. 346. „Pavel a ajuns în Corint probabil înaintea sfârșitului anului 50 d.Hr. și a petrecut acolo deja câteva luni în primăvara anului 51 d.Hr., când jocurile istmice erau celebrate [...] El nu putea vizita fiecare port mediteranean, și cu atât mai puțin să aibă timp de a planta biserici pretutindeni. Era important ca el să convertească persoane care să ducă lucrarea sa mai departe. În Corint, el a întemeiat relații strânse cu evreii din Roma, din zona Mării Negre sau din Asia Minor”. Așadar, observăm, conform acestui citat, cum că șederea lui Pavel în Corint a avut un rol misionar nu doar cu scop restrâns, strict orientat față de Corint, ci și unul cu un orizont mult mai larg. J. M. Hullinger, *The Historical Background of Paul's Athletic Allusions*, p. 346. ↑
35. Oscar Broneer, *The Apostle Paul and the Isthmian Games*, p. 25. ↑
36. „Nu știți că cei ce aleargă în locul de alergare toți aleargă, dar numai unul capătă premiul? Alergați dar în așa fel ca să căpătați premiul! Toți cei ce se luptă la jocurile de obște se supun la tot felul de înfrânări. Și ei fac lucrul acesta ca să capete o cunună care se poate veșteji: noi să facem lucrul acesta pentru o cunună care nu se poate veșteji. Eu, deci, alerg, dar nu ca și cum n-aș ști încotro alerg. Mă lupt cu pumnul, dar nu ca unul care lovește în vânt. Ci mă port aspru cu trupul meu și-l țin în stăpânire, ca nu cumva, după ce am propovăduit altora, eu însumi să fiu lepădat.” (1 Corinteni 9:24-27) ↑
37. Gordon D. Fee, *The First Epistle to the Corinthians (The New International Commentary on the New Testament)*, Eerdmans, Grand Rapids, 1988, p. 433. ↑
38. *Ibid.*, p. 435, 437. ↑
39. *Ibid.* ↑
40. Craig L. Blomberg, *1 Corinthians. The NIV Application Commentary*, Grand Rapids, Zondervan, 1994, p. 189. ↑
41. Gordon D. Fee, *The First Epistle to the Corinthians (NICNT)*, p. 435, 436. ↑
42. *Ibid.*, p. 436, 437. ↑
43. Craig S. Keener, *The IVP Bible Background Commentary*, p. 479. ↑
44. Craig L. Blomberg, *1 Corinthians. The NIV Application Commentary*, p. 189. ↑
45. J. M. Hullinger, *The Historical Background of Paul's Athletic Allusions*, p. 350. ↑
46. Craig S. Keener, *The IVP Bible Background Commentary*, p. 479. ↑
47. J. M. Hullinger, *The Historical Background of Paul's Athletic Allusions*, p. 353. ↑
48. Pasajul din 2 Timotei 2:5 evidențiază necesitatea respectării regulilor jocurilor: „Și cine luptă la jocuri nu este încununat, dacă nu s-a luptat după rânduieli.” ↑
49. Gordon D. Fee, *The First Epistle to the Corinthians (NICNT)*, p. 435, 436. ↑
50. J. M. Hullinger, *The Historical Background of Paul's Athletic Allusions*, p. 354. ↑
51. Craig L. Blomberg, *1 Corinthians. The NIV Application Commentary*, p.189. ↑
52. Grecesul ἀδόκιμος (*adokimos*) este folosit în 1 Corint. 9:27 pentru „descalificare” sau „lepădare”. În 1 Corint. 3:13, Dumnezeu va „testa” sau „dovedi” (δοκιμάσει, *dokimasei*) „[...] cum este lucrarea fiecăruia.” Craig Blomberg susține că, cel mai

probabil, această „descalificare” din 1 Corint. 9:27 trebuie înțeleasă în lumina pasajului din 1 Corint. 3:12-15, întrucât o altă perspectivă, cum ar fi cea care presupune damnarea, ar contrasta cu alte versete pauline, (e.g. Rom.8: 31-38) Craig L. Blomberg, *1 Corinthians. The NIV Application Commentary*, p. 189. ↑

53. „Stephanos se găsește în Noul Testament de 18 ori și de multe ori se referă la premiul atletului victorios ca metaforă pentru răsplata eternă a credincioșilor. (1 Cor. 9:25; 2 Tim. 2:5; Iacov 1:12; 1 Pet. 5:4; Apoc. 3:11; 4:4,10)” J. M. Hullinger, *The Historical Background of Paul's Athletic Allusions*, p. 351. Unii cercetători au diferențiat στέφανος (*stephanos*) de διάδημα (*diadéma*), a doua fiind asociată cu roialitatea, spre deosebire de prima, care ar fi asociată doar cu victoria. Însă Jerry M. Hullinger amintește că această diferențiere nu trebuie exagerată, fiindcă *stephanos* în Scripturi poate denota și cununa roială sau imperială. J. M. Hullinger, *The Historical Background of Paul's Athletic Allusions*, p. 351. ↑
54. 1 Timotei 6:12; 2 Timotei 2:5; 2 Timotei 7:9; Iacov 1:12; 1 Petru 1:4; 1 Petru 5:4; Apoc. 2:10; Apocalipsa 3:11; Galateni 2:2; Galateni 5:7; Filipeni 3:12-14; Evrei 12 1; 2 Timotei 4:7-8 etc. ↑
55. „M-am luptat lupta cea bună, mi-am isprăvit alergarea, am păzit credința. De acum mă așteaptă cununa neprihănită, pe care mi-o va da în «ziua aceea» Domnul, Judecătorul cel drept. Și nu numai mie, ci și tuturor celor ce vor fi iubit venirea Lui.” (2 Timotei 4:7-8) ↑
56. Gordon D. Fee, *1&2 Timothy and Titus (Understanding the Bible Commentary Series)*, Grand Rapids, Baker, 2011, p. 279. ↑
57. Craig L. Blomberg, *1 Corinthians. The NIV Application Commentary*, p. 189. ↑
58. Gordon D. Fee, *1&2 Timothy and Titus (Understanding the Bible Commentary Series)*, p. 279. ↑
59. *Ibid.* ↑
60. Clement Romanul 5:5-7, *Epistola către Corinteni*, în *Scrierile Părinților Apostolici*, trad. de D. Fecioru, București, EIBMBOR, 1979, p. 49 ↑
61. J. M. Hullinger, *The Historical Background of Paul's Athletic Allusions*, p. 356. și E. Norman Gardiner, *Athletics of the Ancient World*, p. 227. ↑
62. Mark Golden, *Sport in the Ancient World from A to Z*, London, Routledge, 2005, p. 78. ↑
63. *Ibid.* ↑

BIBLIOGRAFIE

Blomberg, Craig L., *1 Corinthians. The NIV Application Commentary*, Grand Rapids, Zondervan, 1994.

Broneer, Oscar, *The Apostle Paul and the Isthmian Games*, in *The Biblical Archeologist*,

vol. 25, no. 1, Feb., 1962.

Clement Romanul 5:5-7, *Epistola către Corinteni*, în *Scrierile Părinților Apostolici*, trad. de D. Fecioru, București, EIBMBOR, 1979.

Fee, Gordon D., *1&2 Timothy and Titus (Understanding the Bible Commentary series)*, Grand Rapids, Baker, 2011.

Fee, Gordon D., *The First Epistle to the Corinthians (The New International Commentary on the New Testament)*, Eerdmans, Grand Rapids, 1988.

Freeman, Charles, *The Greek Achievement. The Foundation of the Western World*, New York, Penguin, 1999.

Gardiner, Norman E., *Athletics of the Ancient World*, Oxford, Clarendon, 1930.

Golden, Mark, *Sport in the Ancient World from A to Z*, London, Routledge, 2005.

Hullinger, Jerry M., *The Historical Background of Paul's Athletic Allusions*, in *Bibliotheca Sacra*, vol. 161, no. 643, July-September 2004.

Johnson, Luke Timothy, *Among the Gentiles. Greco/Roman Religion and Christianity*, London, Yale University, 2009.

Keener, Craig S., *The IVP Bible Background Commentary*, Grove (Illinois), IVP Academic, 2014.

Mellot, Matthew, *An Agonistic Explosion: An Investigation of Athletics in the Cities of Revelation*, in *Currents in Theology and Mission*, vol. 46, no.2 (April 2019).

Newby, Zahra, *Greek Athletics in the Roman World. Victory and Virtue*, Oxford, Oxford University Press, 2005.

Papantoniou, Giorgos, *Religiosity as a main element in the ancient Olympic Games*, in *Sport in Society: Cultures, Commerce, Media, Politics*, vol. 11, 2008.

Potter, David, *The Victor's Crown, A History of Ancient Sport from Homer to Byzantium*, Oxford, Oxford University Press, 2012.

Seesengood, Robert P., *Contending for the Faith in Paul's Absence: Combat Sports and Gladiators in the Disputed Pauline Epistles*, in *Lexington Theological Quarterly*.

Imagine: Luc Olivier Merson - „Le soldat de Marathon” (1869); Sursa: Wikimedia Commons